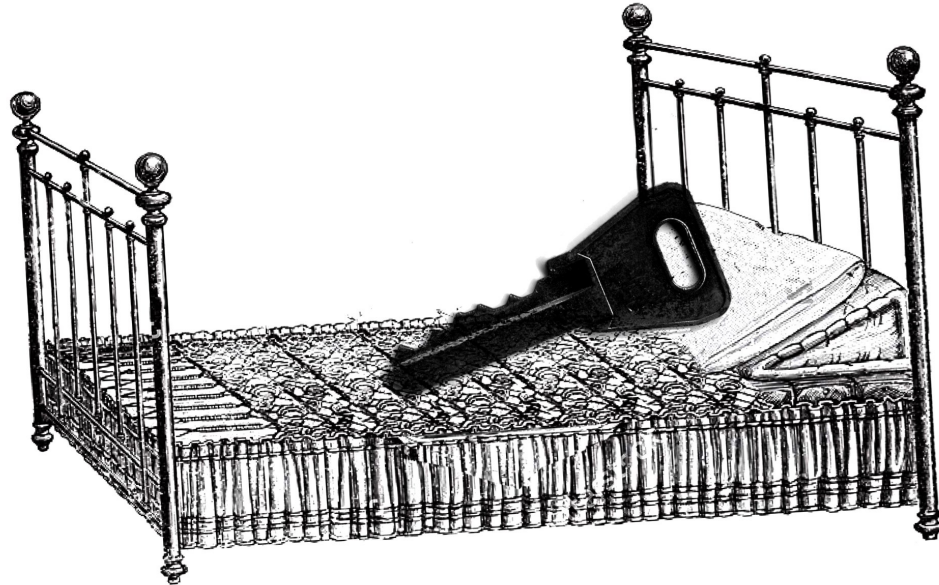

HISTÒRIES ELÈCTRIQUES

DOSSIER PEDAGÒGIC

L'AUDITORI:EDUCA

María José Anglés i Pepe Reche

musicòlògics.com

Divulgació musical a Barcelona

Índex

Presentació

1. Breu introducció a la música electrònica

Els primers invents

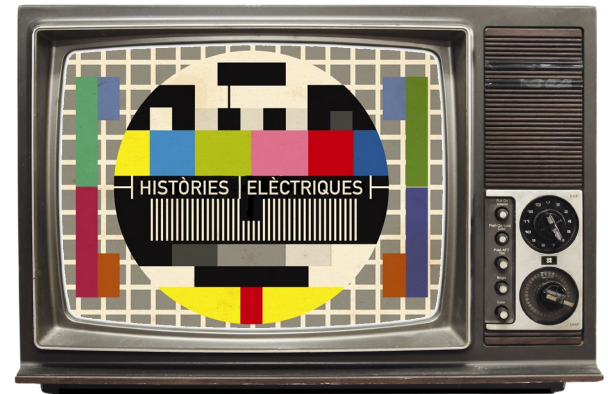
El debat intel·lectual

Les primeres músiques per als instruments

A partir de 1950

2. Històries Elèctriques

3. Les músiques

Presentació

Benvinguts a les Històries Elèctriques!

Aquest dossier és una guia que acompanya l'experiència del concert. Per una banda, us ajudarà a preparar prèviament a l'aula la sortida a l'Auditori; per una altra, us servirà de suport per a treballar a classe molt diversos aspectes al voltant de l'espectacle: des de qüestions artístiques i musicals fins a temes tecnològics i estètics, passant per la descoberta dels instruments, inventors i músics de la música electrònica en aquest interessantíssim període de la història de la música.

A banda dels textos i les imatges contingudes en aquest document, trobareu nombrosos enllaços a materials audiovisuals, pàgines web i articles que ampliaran les informacions al voltant del

concert i que podreu utilitzar com a exemples i materials de treball en les vostres classes.

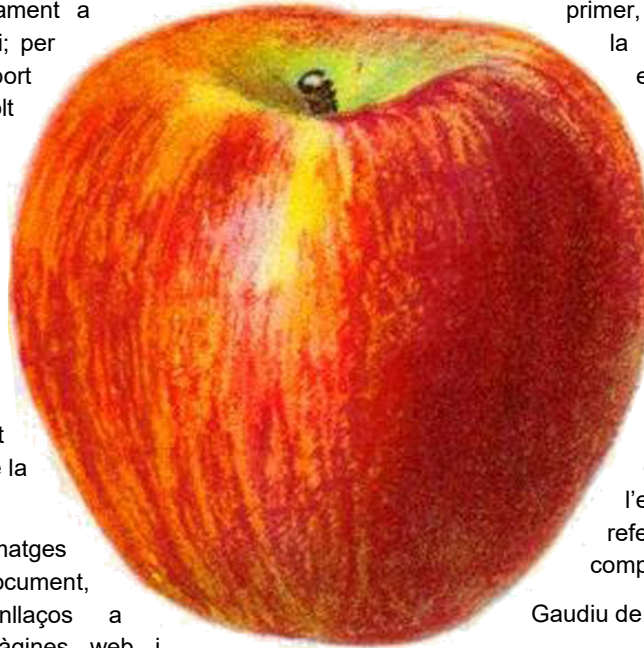
El dossier està dividit en tres grans blocs. En el primer, trobareu una breu història de la música electrònica amb exemples musicals i dades sobre els primers instruments electrònics, que van inspirar els creats per a l'espectacle.

La segona part presenta el concert, a través dels instruments i els artistes que hi participen.

I, per a acabar, s'inclou la descripció de les peces originals escrites per a l'espectacle i també les referències que han inspirat els compositors.

Gaudiu de les Històries Elèctriques!

María José i Pepe
Octubre de 2017

1. Breu introducció a la música electrònica

Els primers invents ▶

Des de la presentació del **fonògraf de Thomas A. Edison** (1847-1931), a finals del segle XIX, la manera de pensar, fer i sentir música va canviar radicalment. De fet, l'electricitat i l'electrònica van provocar grans transformacions a la vida quotidiana i l'art.

El desenvolupament de la tecnologia, ja al segle XX, va portar l'aparició de nous invents que mostraren noves maneres de fer sonar els instruments i timbres mai escoltats fins aleshores.

És el cas de Lev Theremin (1896-1993), que cap al 1920, va mostrar el **theremin**, un instrument que es toca sense tocar! Sembla que l'inventor no era un gran intèrpret, però ràpidament va trobar músics que van dedicar-se a aquest nou instrument, com la **Clara Rockmore** (1911-1998).

Poc més tard, Maurice Martenot (1898-1980) va inventar les **ones martenot**, un **oscil·lador electrònic** amb un so molt característic que el va portar tant al **cinema** com a les **sales de concert** o a les **bandes de música moderna**.

◀ El debat intel·lectual ▶

Tanmateix, l'ús dels nous instruments en la creació musical va obrir un ampli debat entre els artistes i pensadors de principis del segle passat.

Entre els primer partidaris de la inclusió dels nous instruments en la composició, trobem el compositor Ferruccio Busoni (1866-1924), que va presentar el seu *Esbós d'una nova estètica de la música* (1907). Li interessaven especialment les possibilitats dels instruments electrònics en relació amb la seva capacitat de produir sons (i sobretot **microtons**) i un desenvolupament d'aquesta via sonora amb noves escales i possibilitats d'afinació. Va trobar la ferma contraposició del compositor Hans Pfitzner (1869-1949), que dubtava de les noves pràctiques en el seu manifest *El perill dels futuristes* (1917).

Sens dubte, era la resposta als futuristes, així anomenats arran d'un altre **manifest** del poeta Filippo Tommaso Marinetti (1876-1944), que havia tingut una continuïtat musical en mans del compositor Luigi Russolo (1885-1947) en el seu manifest *L'art dels sorolls* (1913). Russolo apostava per les possibilitats tímbriques de l'electrònica i d'altres tecnologies, amb les que es podien superar les limitacions de l'orquestra.

◀ Les primeres músiques per als instruments ▶

Així, a la vegada que s'anaven produint els debats i els intercanvis de manifestos, entre les dècades de 1920 i 1940 van aparèixer les primeres músiques pensades per als nous instruments.

Joseph Schillinger (1895-1943), per exemple, va escriure la *Suite aerofònica per a theremin i orquestra* (1929).

Per altra banda, va continuar el desenvolupament de nous instruments, com l'orgue de Laurens Hammond (1895-1973), el conegut orgue hammond. Aquest es va utilitzar per igual a les esglésies, al jazz i a la música popular. I també al cinema, amb destacats intèrprets com l'Ethel Smith (1902-1996), que protagonitzà la pel·lícula *Bathing Beauty* (1924).

◀ A partir de 1950

A partir dels anys 1950, es van obrir els primers laboratoris per a experimentar i investigar amb la tecnologia, els instruments i la música. A Itàlia, la RAI creà **el seu estudi de so**; als EUA músics com John Cage (1921-1992) i Morton Feldman (1926-1987) van començar a experimentar amb cintes magnètiques, com ho havien fet a França Pierre Schaeffer (1910-1995) i **Pierre Henry** (1927-2017), que havien posat les bases de la **música concreta**.

El 1953, Karlheinz Stockhausen (1928-2007) va col·laborar amb l'estudi de la Radio Oest de Colònia i va dirigir els cursos de "noves músiques" a la mateixa ciutat. Més tard, músics com Frank Zappa (1940-1993) o Miles Davis (1926-1991) van reconèixer la seva influència.

Per altra banda, l'electrificació de la guitarra i la baixada de preu dels sintetitzadors van popularitzar el seu ús a la música pop i rock a partir dels anys 1960. No sense **polèmica**, com va viure en primera persona Bob Dylan (1941-), al **Newport Folk Festival** (1965).

En aquest sentit, un altre dels grans protagonistes va ser el sintetitzador moog, de Robert Moog (1934-2005). Junt a l'enginyera i compositora [Walter] Wendy Carlos (1939-), va desenvolupar un instrument capaç de reproduir una enorme quantitat de sons. Amb ell, Carlos va enregistrar el disc **Switched-on Bach**

(1968), que va esdevenir l'enregistrament de música clàssica més venut de la història, amb més d'un milió de còpies.

El canvi a la tecnologia digital va ser el següent gran pas que va fer la música electrònica, especialment mitjançant la introducció dels ordinadors i de la **interfície MIDI** a la dècada de 1980. Aquesta va permetre estandarditzar la comunicació entre computadores i instruments musicals electrònics i va afavorir la producció musical en els **grups de pop** de la dècada de la *movida*.

Resulta més difícil resumir els canvis tecnològics que l'ús del software i de la síntesi digital del so han portat en els darrers anys. Per una banda, destaquem la invenció al **grup de recerca sobre tecnologia musical** (MTG) de la UPF d'un instrument que va tornar a reinterpretar la manera en què el músic es relaciona amb ell, el reactable. L'artista islandesa Björk (1965-) el va incloure en la seva **gira Volta** (2007). Per una altra banda, el desenvolupament de *software* que permet fer música amb l'ordinador ha posat a l'abans de qualsevol amb un ordinador la possibilitat de fer música. I també es multipliquen en els darrers anys els enginys que apropen l'electrònica i la música a tot tipus de públics.

2. Històries Elèctriques

Les Històries Elèctriques són una lectura molt particular d'un conte clàssic dels habitants de la Terra, a dins d'un programa de televisió per a tots els públics de la galàxia presentat pel Malaguilla.

Per a aquest concert, Àlex Barrachina i Roger Pibernat han ideat i construït uns quants instruments que han posat en mans d'uns atrevits músics: Pablo Carrascosa, Raquel García-Tomás i Paula Piñero. Aquests han après a tocar-los i a sentir-los, a manipular-los a dins de la narració per a explotar les seves capacitats expressives i a compondre per a ells.

Perquè entre els intèrprets hi trobareu dos compositors (el Pablo i la Raquel) que han escrit les músiques d'aquest conte, partitures inspirades en una multitud d'estils que conformen l'eclecticisme i la originalitat de les Històries Elèctriques que rau a més en la conjunció de diferents disciplines artístiques.

Ja que, junt als músics, el vídeo artista Pere Ginard és l'encarregat d'animar en directe el relat amb les seves il·lustracions en moviment.

En definitiva, la tecnologia al servei d'un concert gens convencional, un espectacle que convida a reviu com mai una història de sempre. Uns instruments electrònics amb referències històriques que són capaços de representar personatges, evocar accions i estats d'ànim i dibuixar paisatges, amb referències a la música de pel·lícula i, més concretament, a les bandes sonores de les clàssiques cintes de ciència ficció i sèries B.

Pareu atenció perquè aquest conte no s'ha acabat, i estiguen preparats perquè en qualsevol moment podreu formar-ne part.

Amb Joan Maria Segura a la direcció escènica i Mercè Luccheti al vestuari. I María José Anglés i Pepe Reche (Musicològics) al darrere d'aquest dossier pedagògic.

La Raquel està al comandament del tubavox i el xinxetòfon, a més dels teclats.

El tubavox, amb forma de llum d'escriptori, el controla amb la veu. Amb un gest pot modificar el seu timbre, greu com el de la tuba. És el so del personatge dolent de les Històries Elèctriques.

Per altra part, tocant unes xinxetes, el xinxetòfon és capaç d'evocar els més variats paisatges sonors d'aquesta història.

Per saber més de la Raquel
Per saber més del tubavox

El Pablo és l'encarregat de donar-li veu al personatge protagonista a través de les ondes sackbut. Aquest instrument està inspirat en dos instruments històrics: les ones martenot i l'electric sackbut. El seu so és molt expressiu, amb una mica de *vibrato*; de vegades proper a la veu, de vegades a un violí.

També veureu al Pablo tocar el baix elèctric.

Per saber més del Pablo
Per saber més de l'ondes sackbut

La Paula és la responsable de marcar el ritme. Té un munt d'instruments de percussió: timbales, glockenspiel, bateria,... Alguns són acústics i d'altres electrònics.

I una mica amagat, un altre dels instruments creats per a l'espectacle: el penjasònic. Amb forma de peça de mobiliari, sona amb el contacte humà i dóna veu a uns petits personatges secundaris.

[Per saber més de la Paula](#)

El Pere, amb l'ajuda indispensable del Roger, és l'encarregat d'il·lustrar les Històries Elèctriques.

El seu inconfusible univers artístic desperta a la vida a través de l'animació en directe que combina paper i *software* amb eines pròpies dels germans Lumière i del segle XXI.

Per saber més del Pere

I com a mestre de cerimònies, el Malaguilla ens conduirà amb molt d'humor per aquest conte.

Però potser no està tot controlat, ha d'improvisar alguna cosa i us demana ajuda...

Per saber més del Malaguilla

3. Les músiques

1. R. García-Tomás, *Theme Music Of Històries Elèctriques - Opening*

Inspirada **els openings dels concursos de la televisió dels EUA dels anys 1950**, és una sintonia amb tocs de jazz que s'enganxa. En aquest tema s'introdueixen els músics i els instruments que representen els diferents personatges: les ondes sackbut amb melodies pròpies del piano del romanticisme; la percussió amb el ritme de la *Marxa Imperial* i el tubavox, acompanyat primer del baix elèctric i després del xinxetòfon, l'instrument que evoca diferents paisatges sonors.

2. P. Carrascosa, *Snow White Waltz*

Una música ballable, un vals lent que presenta la protagonista. La Blancaneus de les Històries Elèctriques està associada a les ondes sackbut, sobre el qual recau la melodia principal, acompanyat del teclat i el vibràfon.

Com a referència per al compositor, l'ambient sonor de la trompeta amb sordina de Miles Davis, en el seu **Blue in the Green** (del disc *Kind of Blue*, 1959).

3. R. García-Tomás, *Stepmother's Tune*

4. P. Carrascosa & R. García-Tomás, *Snow White & Stepmother Take 2*

Un nou personatge, la madrastra, que es presenta amb nous sons: sobre una base electrònica i amb la percussió com a ambient (on destaca el 'crash' de la bateria), el tubavox representa el costat dolent del conte. El retrat sonor del tubavox és acompanyat d'un malèfic cor de veus de dones.

5. R. García-Tomás, *Voodoo Jungle*

Una música per a l'acció! Una persecució trepidant en estil cha-cha, amb seccions contrastants: una primera part lenta dominada pel timbre de les ondes sackbut acompanyat pel teclat i el vibràfon (com al *Snow White Waltz*) i una segona molt més moguda, protagonitzat pel tubavox.

Inspirat en la barreja del **jazz amb tocs exòtics** de Martin Denny.

6. P. Carrascosa, *Dwarfs' Party*

És una música desenfadada i de festa, propera a l'Electro Swing: hi participen el baix elèctric, el teclat, l'electrònica i la bateria.

Una peça ràpida, per deixar-se anar i ballar al seu ritme. Els Caravan Palace són un destacat exemple, com ho demostra el seu *Suzy*.

7. P. Carrascosa, *Psychedelic Voyage*

Entrem en un ambient totalment diferent, un món de somni febril, com un *mantra* sense cap direcció en el que s'endinsa la protagonista. Capes d'electrònica acompanyades de la bateria tocada amb escombretes. Reapareixen temes anteriors, el de la Blancaneus i el de la Madrastra, transformats.

Un món oníric i psicodèlic com *On the Run* de Pink Floyd (del *The Dark Side Of The Moon*, 1973)

8. R. García-Tomás & P. Carrascosa, *The Epic Conquest of the Princess' Subconscious*

A través d'un hipnòtic solo de xinxetòfon, la música es transforma. Amb un caràcter detectivesc, les melodies es transformen per a descriure en clau de jazz els diferents escenaris que El Malaguilla recorre a l'interior del subconscient de la Blancaneus.

Si hi ha una icona de la música de detectius, aquesta és sens dubte la **banda sonora de *La Pantera Rosa*** de Henry Mancini.

9. R. García-Tomás, *Theme Music Of Històries Elèctriques - End*

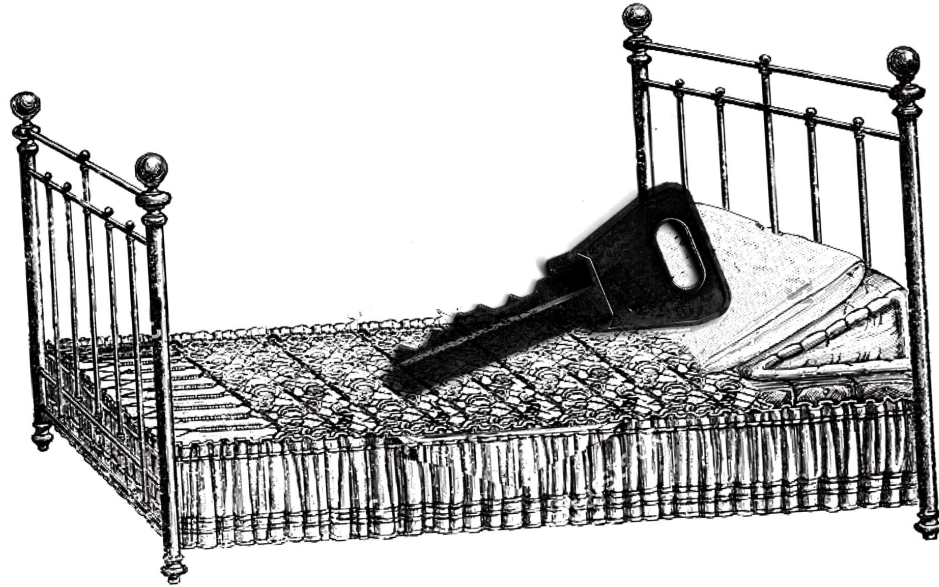
La mateixa melodia de l'inici, tanca l'espectacle.

Reprodueix les músiques d'aquest dossier i totes les peces relacionades amb el concert d'*Històries Elèctriques* en aquesta *playlist* de Spotify.

HISTÒRIES ELÈCTRIQUES

DOSSIER PEDAGÒGIC

L'AUDITORI:EDUCA